

La medalla d'aigua *Campionat del Món de Natació. Barcelona 2003*, per Martín Azúa

ROSSEND CASANOVA*

Resum

Article que documenta com el dissenyador Martín Azúa va projectar i materialitzar la medalla *Campionat del Món de Natació. Barcelona 2003*, la primera que incloïa aigua de la mateixa piscina del campionat. El text tracta l'encàrrec, les dificultats de la seva proposta i les característiques principals.

Paraules clau: medalla, natació, Martín Azúa, Barcelona.

Abstract

This article documents how the designer Martín Azúa designed and materialized the medal World Swimming Championship. Barcelona 2003, the first to include water from the championship pool itself. The text deals with the commission, the difficulties of its proposal and the main characteristics.

Keywords: medal, swimming, Martín Azúa, Barcelona.

Al llarg de la història, la sinonímia ha estat una manera d'exposar les coses per similitud, amb l'objectiu de donar-los un mateix significat, malgrat puguin diferir en altres valors intrínsecs. És així com podem trobar edificis amb una arquitectura que evoca les passions del seu propietari, museus que exterioritzen les col·leccions que conserven, objectes que simulen altres cultures o mobles que representen estils passats, i així un llarg etcètera.

Seguint aquest premissa, per què no una medalla que, dedicada a la natació, estigui feta d'aigua? La facilitat amb què formulem la pregunta ens fa intuir una certa complexitat a l'hora de realitzar-la. I aquest és el repte que es va proposar al dissenyador basc Martín Azúa (Vitoria-Gasteiz, 1965), establert des del 1992

* President de la SCEN. Responsable de la Col·lecció de Disseny de producte al Museu del Disseny de Barcelona. Adreça electrònica: rossendcasanova@hotmail.com.

a Barcelona. Amb una llarga trajectòria en el món del disseny industrial, és un reconegut estudiós dels models col·laboratius entre l'artesania i el disseny experimental i el d'espais. Ha exposat als principals museus del món, com el MoMA o el Vitra Design Museum, i ha rebut nombrosos premis, entre els quals el Premi Ciutat de Barcelona (2000), el FAD d'Arquitectura (2008), el Design Plus (2009), l'AD al millor dissenyador espanyol (2010), el Delta de l'ADI-FAD (2011) i l'Interiores a la millor trajectòria nacional (2015), entre d'altres.

Azúa també ha dissenyat diversos guardons per a esdeveniments esportius i culturals, com la *Medalla FAD* (Barcelona, 2007), feta com un clip per a la solapa; la medalla *XXVIII Campionat Europeu d'Atletisme en Pista Coberta* (Madrid, 2005), d'original forma el·líptica, o la medalla *Campionat d'Europa d'Atletisme* (Barcelona, 2010), que vol representar l'honestetat i el dinamisme dels atletes amb una senzilla forma que sembla la prolongació de la cinta que es passa pel cap.

Un dels seus guardons que més han transcendit és, però, la medalla *Campionat del Món de Natació. Barcelona 2003*, que dissenyà el 2002 per al principal certamen esportiu que tindria lloc a la ciutat.¹ L'originalitat d'aquesta medalla rau en el fet que conté aigua com element comú i «sinònim» de la disciplina esportiva.

Aquell mateix 2003 també se celebraria l'Any Internacional de l'Aigua, i els organitzadors del campionat decidiren que l'aigua fos la protagonista a la cerimònia inaugural i també a tota la comunicació gràfica. Amb aquesta premissa, i segons ens explica Azúa, «quan vaig rebre l'encàrrec, vaig pensar en fer una cosa totalment nova, que no s'hagués fet abans», i la seva idea es traduí «en una medalla que portés aigua».² El seu interès era que els nedadors poguessin tenir com a premi el medi en el qual desenvolupen la seva disciplina. Sorgia, així, la idea de fer la primera medalla d'aigua de la història.

Azúa presentà uns primers dibuixos a Isidre Rigau, consultor de planificació i organització de grans esdeveniments esportius, i aleshores director d'operacions del campionat, que decidí enviar uns *renders* a la FINA, l'organisme que dirigeix i gestiona el campionat amb seu a Suïssa. Era a finals de 2002 i la FINA donà la seva aprovació amb entusiasme, assenyala la importància de les medalles i les convertí en una de les fites del campionat.

La seva producció, però, resultà complicada. Se n'havien de fer 600. La sorpresa d'Azúa fou que les empreses i els tallers dedicats a la producció de trofeus declinaren produir-les atesa la complexitat del seu disseny, allunyat de la tradicional fosa o encuny, i per l'ajustat pressupost assignat per l'organització. Davant

1. El campionat es va celebrar del 12 al 27 de juliol de 2003.

2. Conversa amb el dissenyador. Barcelona, 2 de febrer de 2021.

la falta d'una empresa que assumís la producció total de la medalla i el risc d'haver de renunciar a l'aigua, Azúa decidí produir-la a preu de cost en el seu estudi. Ell i el seu equip s'ocuparen de tot el procés i gestió amb els proveïdors, que foren uns deu, entre el metal·lista, qui feia els banys en or i plata, el gravador, el vidrier, el serigrafista del vidre i el de la cinta, el fabricant dels estoigs, etc.

Cada medalla es muntava a mà i es preparava segons la disciplina del campionat. Després, en un annex de la piscina, s'hi gravava el nom de cada vencedor. La producció s'allargà fins els mateixos dies del campionat i l'equip va patir molt per tenir-les totes a punt per als lliuraments de premis, que eren diaris. Azúa, però, recorda que «fou un plaer veure a campions de la talla de Michael Phelps lluir les medalles, que demostraren funcionar molt bé per a la televisió, i en tots els reportatges es recalçà l'originalitat de ser les primeres medalles d'aigua del campionat».

La medalla és, seguint la tradició, circular, però pren la forma d'un anell olímpic. La part metàl·lica és de llautó mecanitzat en dues parts que encaixen per atrapar, a la part buida, una càpsula de vidre que, en ser transparent, reforça la idea de l'anell olímpic. Aquesta peça, que conté aigua, va ser la més difícil de realitzar perquè calia garantir que no tindria pèrdues. Finalment, s'optà per segellar els vidres amb silicona.

L'aigua de la medalla procedeix de la piscina principal del campionat, instal·lada al Palau Sant Jordi. Aquesta aigua té la singularitat que els nedadors dels diferents països participants van dur-ne dels seus respectius llocs d'origen i la van vessar a la piscina, de manera que cada medalla du una mica d'aigua d'arreu del món i de la competició en si mateixa. El vidre inclou el logotip del campionat serigrafiat, una espiral en forma de gotes dissenyada per Enric Jardí (Barcelona, 1964). La medalla està subjectada per una cinta que, contràriament al que és habitual en les medalles convencionals, no està presa a una anella, sinó que passa entre la càpsula de vidre i el cercle de metall. La cinta és de silicona, de manera que amb la seva textura i transparència evoca novament a l'aigua, alhora que repel·leix la humitat i és resistent al clor. Du serigrafiat, en blanc, «barcelona 03».³

Per al mateix certamen, Azúa dissenyà el trofeu, del qual només se'n van fer dues unitats destinades als màxims guanyadors de medalles masculí i femení. El trofeu pren la forma del testimoni, element propi dels relleus: un cilindre de vidre borosilicat de 50 cm de llarg, serigrafiat en or, també amb aigua a l'interior i que es desa en un estoig igualment cilíndric d'alumini anoditzat.⁴

3. El Museu del Disseny de Barcelona conserva, a la seva Col·lecció de Disseny de producte i com a donació de Martín Azúa, tres medalles *Campionat del Món de Natació. Barcelona 2003*, que no duen el logotip serigrafiat al vidre i la cinta és de cotó de 30 mm d'ample. MDB 13.910 (or), MDB 13.911 (plata) i MDB 13.912 (bronze).

4. El Museu del Disseny de Barcelona conserva, a la seva Col·lecció de Disseny de producte i com a donació de Martín Azúa, un trofeu *Campionat del Món de Natació. Barcelona 2003*. MDB 13.913.

El disseny de la medalla i del trofeu, així com altres objectes (podis, uniformes, logotips, etc.) serviren de plataforma per al disseny fet a Barcelona en el marc de l'Any del Disseny 2003.⁵ Va ser així, doncs, com els millors nedadors van rebre les medalles i els trofeus més sorprenents i originals mai abans lliurats en un campionat, amb un disseny innovador on l'aigua era l'element principal.⁶ El propi Azúa dirà: «vaig aprendre que una medalla és un premi per al guanyador, però també un objecte mediàtic per a transmetre els valors de l'esport».⁷

Barcelona. 2002. Medalla *Campionat del Món de Natació. Barcelona 2003*. Martín Azúa, Barcelona. Estudio Martín Azúa, Barcelona. Fosa de llautó amb un bany d'or, vidre i aigua.

a/ ∼ 10th FINA WORLD CHAMPIONSHIPS BARCELONA 03 (gravat a burí).

r/ ∼ FEDERATION INTERNATIONALE DE NATATION, logotip de la FINA (gravat a burí).

Ø: 105 mm Pes: 254,1 g

Plata Ø: 105 mm Pes: 261,6 g

Bronze Ø: 105 mm Pes: 261,0 g

Edició: 200 medalles en or, 200 en plata i 200 en bronze.

5. MASSOT, Dolors (3 de juliol de 2003). «El diseño se pone medallas con el Mundial de Natación». *ABC Cataluña*. Barcelona.

6. www.martinazua.com.

7. La medalla es presentà el 2 de juliol de 2003. BELLOSTAS, Alfred (3 de juliol de 2003). «Subirana muestra los límites de la selección española». *La Vanguardia*, p. 51. Barcelona.



Nedador que es posa la medalla d'or per la cinta de silicona serigrafiada.
Fotografia: Iona Hodgson.



Medalla d'or amb l'encapsulament de l'aigua.
Fotografia: Iona Hodgson.



Medalla de bronze amb el detall de la cinta que passa entre la part del metall i el vidre.
Fotografia: Museu del Disseny de Barcelona. MDB 13.912.